

Ekonomiczno-organizacyjne problemy działalności turystycznej w regionach

Redakcja naukowa

Stefan Nowak

Katowice 2013

KOMITET WYDAWNICZY

prof. dr hab. Mirosław Ponczek (przewodniczący),
prof. dr hab. n. med. Andrzej Małecki, prof. dr hab. Sławomir Mazur,
prof. dr hab. Jan Ślężyński, prof. dr hab. Janusz Iskra,
prof. nadzw. dr hab. Władysław Mynarski,
prof. nadzw. dr hab. Rajmund Tomik, prof. nadzw. dr hab. Cezary Kucio,
prof. nadzw. dr hab. Rafał Gnat, dr Piotr Halemba,
dr Jacek Polechoński

RECENZENT

prof. PCz dr hab. inż. Sebastian Kot

ISBN 978-83-64036-24-8

Copyright © 2013 by AWF Katowice

Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, 2013

Nakład 150 egz.

Dystrybutor: Śląska Księgarnia Kultury Fizycznej, ul. Mikołowska 72a, 40-065 Katowice,
e-mail: ksiegarniakulturyfizycznej@wp.pl,
tel. 32 207 51 95 lub 606 785 430

Skład tekstu, projekt okładki: Joanna Gębka, tel. 606 947 719

Druk: UKiP J&D Gębka, 44-100 Gliwice, ul. Młyńska 4, tel./fax 32 231 87 09

Romuald Szopa

Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

Marek Szczerbowski

Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

Turystyka czynnikiem przemian ekonomicznych

Streszczenie

W dzisiejszych czasach turystyka stanowi jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się gałęzi przemysłu. Za cel opracowania uznano podkreślenie roli turystyki w światowej gospodarce. Turystyka, jako forma konsumpcji, jest obecna we wszystkich strefach gospodarowania. Jak każdy rodzaj konsumpcji powoduje liczne konsekwencje w sferach gospodarowania, a więc w produkcji dóbr, usług, wymiany oraz konsumpcji. W niniejszym artykule uwydatniono przede wszystkim korzyści ekonomiczne płynące z rozwoju turystyki oraz zwrócono uwagę na negatywne skutki odpływu dochodów z turystyki.

Słowa klucze: turystyka, rozwój, przemiany ekonomiczne, dochody, korzyści, kultura fizyczna.

Tourism as a factor for the economic change

Abstract

Nowadays tourism is one of the most dynamically developing branches of industry. The aim of this study is to highlight the role of tourism in the world economy. Tourism as a form of consumption is present in all spheres of management. Like every kind of consumption it causes consequence in the spheres of management like the production of goods, services, exchange and consumption. The aim of this study is to highlight the economic benefits coming from the development of tourism and to pay attention to the negative effects of the outflow of income from tourism.

Key words: tourism, development, economic changes, income, benefits, physical culture.

Wstęp

Zaobserwowane tendencje rozwoju turystyki zarówno krajowej, jak i światowej są przedmiotem wielu dyskusji oraz sporów. Dzieje się tak w biznesie oraz środowisku naukowym. Główny problem stanowi interpretacja kierunków tego rozwoju i przyszłych konsekwencji dla społeczeństwa czy całej gospodarki.

Światowa Organizacja Turystyki aktywnie uczestniczy w debacie publicznej na ten temat, niejednokrotnie podkreślając znaczenie turystyki. Popularyzuje przekonanie, iż kierunki wzrostowe w turystyce będą się utrzymywać bezustannie oraz będą rozwiązaniem współczesnych problemów ludzi. Temu zjawisku będzie można zawdzięczać między innymi zmniejszenie bezrobocia, wyrównania niedoboru bilansu płatniczego, wzrost dochodów PKB na jednego mieszkańca, a nawet łagodzenie konfliktów politycznych.

Czynnik przemian ekonomicznych

James Maxwell stwierdził, że: „Dzięki pogoni człowieka za rzeczami, których było mu brak, powstała podróż, a z podróży zrodziła się turystyka”¹. Turystyka to zjawisko złożone i wielopłaszczyznowe. „Jest traktowana jako ważna dziedzina gospodarki, ale również jako sposób osiągania ważnych celów strategicznych”². Istotą turystyki jest przemieszczanie się ludzi w celu zaspokojenia potrzeb wypoczynku i rozwoju własnej osobowości. Turystykę można rozpatrywać w kategoriach³:

- społecznych – bo uczestniczy w niej człowiek,
- kulturowych – gdyż jest przejawem kultury,
- ekonomicznych – bo towarzyszy jej przepływ kapitału.

---

¹ Cyt. za: I. Jędrzejczyk: *Nowoczesny biznes turystyczny*. PWN, Warszawa 2001, s. 16.

² J. Wysokiński: *Czynniki determinujące działalności Narodowych Organizacji Turystycznych w krajach Unii Europejskiej*. W: *Konkurencyjność polskiego produktu turystycznego*. Red. K. Pieńkos. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2005, s. 40.

³ W. Gaworecki: *Turystyka*. PWE, Warszawa 2007.

Osoby uczestniczące w turystyce oddziałują na środowisko przyrodnicze oraz dokonują wymiany wartości kulturowych i ekonomicznych. Najbardziej odczuwalne efekty ekonomiczne daje masowa turystyka zorganizowana. Dzięki niej następuje szybki zwrot nakładów poniesionych przez inwestorów oraz osiągane są znaczne korzyści gospodarcze w sektorze turystycznym. Masowa turystyka zorganizowana jest więc czynnikiem przemian ekonomicznych. Rozpatrując turystykę pod względem ekonomicznym, rozumiemy, że jest ona sektorem gospodarki oraz czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego recepcji turystycznej. Recepcja turystyczna to każdy fragment przestrzeni przyjmujący turystów ze względu na zlokalizowane tam obiekty i urządzenia turystyczne oraz warunki wewnętrzne; zaliczamy do niej: miejscowości turystyczne lub jej fragmenty, regiony turystyczne, a nawet cały kraj⁴.

Kolejnym elementem jest fakt, iż turystyka jako formą konsumpcji, jest obecna we wszystkich strefach gospodarowania. Jak każdy rodzaj konsumpcji, ma liczne konsekwencje w sferach gospodarowania, tzn. w sferze⁵:

- produkcji dóbr,
- usług,
- podziału,
- wymiany,
- konsumpcji.

Jest ściśle powiązana z procesem podziału – pociąga za sobą pewne konsekwencje, do których zaliczamy⁶:

- zmiany w przestrzennej strukturze podziału dochodu narodowego,
- zmniejszenie nowych źródeł dochodów w miejscach recepcji turystycznych,
- zmniejszenie różnic w poziomie życia miejscowości, regionów, krajów turystycznych,
- wzrost wpływów do budżetów lokalnych i centralnych.

---

⁴ M. Mika: *Przemiany pod wpływem turystyki na obszarach recepcji turystycznej*. W: *Turystyka*. Red. W. Kurek. PWN, Warszawa 2007.

⁵ E. Pawlusiński: *Gospodarcze aspekty turystyki*. W: *Turystyka...*

⁶ W. Gaworecki: *Turystyka...*

Turyści są konsumentami wielu usług turystycznych, a więc nośnikami popytu na świadczenia turystyczne. „Warunkiem koniecznym dla rozwoju gospodarki turystycznej w układzie przestrzennym jest istnienie siły przyciągającej turystów”⁷. Z tego wynika, że turystyka należy do sfery wymiany i podziału. To ona wpływa na wielkość i strukturę popytu. Popyt zaś wpływa na aktywności i wydajność człowieka w świadczeniu usług, wzrost liczby stanowisk pracy, rozwój turystyki zdrowotnej i wypoczynkowej. Turystyka jest narzędziem kształtowania polityki lokalnej. „Współcześnie bardzo duże znaczenie dla gmin ma rozwój turystyki. Wiele gmin, przygotowuje swoją strategię rozwoju, postrzega turystykę jako ważny czynnik rozwoju”⁸. Coraz większa liczba gmin stara się wyeksponować swoje walory krajoznawcze, agroturystyczne itd., wykorzystując do tego ofertę turystyki weekendowej, zwanej inaczej krótkoterminową. Gminy, które są mniej atrakcyjne pod względem walorów turystycznych, także liczą na znaczne zwiększenie dochodów budżetu z działalności turystycznej. „Analizując trendy obowiązujące obecnie w gospodarce, należy zwrócić uwagę na coraz popularniejszą i częściej stosowaną zasadę zrównoważonego rozwoju, która znalazła bezpośrednie przełożenie na turystykę”⁹. Warto w tym miejscu podkreślić znaczenie turystyki zrównoważonej w rozwoju społeczno-gospodarczym. Turystyka zrównoważona – według Federacji Parków Narodowych i Rezerwatów Przyrodniczych Europy (FNNP) – to „każda forma rozwoju turystyki, zarządzania i aktywności turystycznej, która podtrzymuje ekologiczną, społeczną i ekologiczną integralność terenów, a także zachowania dla przyszłych pokoleń w niezmienionym stanie zasobów naturalnych i kulturowych tych obszarów”¹⁰. Głównym warunkiem pojawienia się takiej

---

⁷ A. Nowakowska: *Warunki konkurencyjności produktów turystycznych*. W: *Konkurencyjność polskiego produktu turystycznego...*, s. 240.

⁸ A. Pasternak: *Turystyka jako narzędzie kształtowania polityki lokalnej*. W: *Regionalne i lokalne strategie rozwoju turystyki*. Red. S. Nowak. AWF, Katowice 2012, s. 129.

⁹ S. Nowak, A. Ulfik, A. Herbuś: *Zrównoważona turystyka podstawą rozwoju regionalnego i przemian społeczno-gospodarczych*. „Logistyka”2012, nr 3, s. 1717.

¹⁰ W. Gaworecki: *Turystyka...*, s. 86–87.

turystyki była chęć przeciwstawienia się niekorzystnemu oddziaływaniu turystyki twardej, masowej na nasze środowisko, społeczność lokalną czy regionalną. Podstawą tej idei jest połączenie turystyki alternatywnej z ekoturystyką. Zasady zrównoważonego rozwoju turystyki zostały opisane w dokumencie pod nazwą *Agenda 21*, gdzie Światowa Organizacja Turystyczna sformułowała cele własnej działalności. Do najważniejszych z nich można zaliczyć:

- zachowanie zasobów przyrody oraz ochrony rdzennej kultury społeczności lokalnej w trakcie rozwoju turystyki,
- kreowanie nowych źródeł dochodów społeczeństwa,
- zmniejszenie ilości odpadów, promowanie oszczędności energii elektrycznej oraz wody itd.

W dużym stopniu, jeśli nie największym, przyczynia się to do rozwoju turystyki z poszanowaniem dla środowiska oraz całego społeczeństwa, aby żyło się nam lepiej. Turystyka musi być oparta na przestrzeganiu zasad ochrony środowiska naturalnego.

Wybrane korzyści ekonomiczne z rozwoju turystyki

Korzyści ekonomiczne płynące z rozwoju turystyki w dużej mierze zależą także od polityki państwa. Polityka turystyczna realizowana jest na wszystkich szczeblach administracji. „Wobec sektora turystyki jest tu głównie zbiorem zadań o charakterze kompleksowym, pochodzących z różnych źródeł polityki unijnej (jak regionalna, ekologiczna, transportowa)”¹¹ itd. To ona ustala uchwały związane z prawem miejscowym na danym obszarze. Są to przede wszystkim strategie rozwoju, plany zagospodarowania przestrzennego itd.

Do głównych korzyści ekonomicznych oraz społecznych z rozwoju turystyki zaliczamy¹²:

---

¹¹ J. Wysokiński: *Czynniki determinujące działalności Narodowych Organizacji Turystycznych w krajach Unii Europejskiej...*, s. 40.

¹² M. Mika: *Przemiany pod wpływem turystyki...*

- napływ środków finansowych oraz inwestycji w zakresie tworzenia infrastruktury turystycznej – bazy noclegowej i towarzyszącej,
- pozytywny wpływ na bilans płatniczy państwa,
- uzyskanie dochodów pochodzących z wydatków turystów na zaspokojenie własnych potrzeb,
- tworzenie dochodu narodowego,
- rozwój przedsiębiorczości w sektorze turystycznym lub innych z nim powiązanych,
- stworzenie nowych możliwości zatrudnienia,
- zmniejszenie bezrobocia,
- rozwój szkolnictwa wyższego i specjalistycznego,
- rozwój przedsiębiorczości lokalnej.

Ekonomiczne korzyści z rozwoju turystyki najlepiej zauważalne są w miejscowościach i regionach turystycznych. Wydawane tam pieniądze włączane są bezpośrednio do lokalnego obiegu gospodarczego. Najbardziej oczekiwanym skutkiem rozwoju turystyki jest dochód. Turysta, zaspokajając swoje potrzeby w zakresie usług: komunikacyjnych, noclegowych, gastronomicznych, handlowych, wydaje pieniądze, staje się uczestnikiem rynku turystycznego. Pieniądze, które są wydatkiem turystycznym, stanowią istotne źródło dochodów budżetowych i dochodów gospodarstw domowych w miejscowościach turystycznych. Osoby oraz podmioty gospodarcze sprzedające usługi i produkty turystom osiągają dochody, są bowiem właścicielami obiektów noclegowych, gastronomicznych, środków transportu, urzędzeń sportowych, rekreacyjnych, rozrywkowych czy handlowych. W tworzeniu dochodu uczestniczą także inne osoby lub grupy gospodarcze sfery usług towarzyszących, np. fryzjerzy, kosmetyczki. Wielkość dochodu zależy w dużej mierze od dynamicznego ruchu turystycznego oraz od podaży ekonomicznej dóbr turystycznych. Spełniając te warunki, możemy liczyć na zwiększone dochody budżetowe z tytułu podwyższonych obrotów gospodarki turystycznej. Ludność wpłaca do budżetu podwyższone podatki z tytułu obsługi ruchu turystycznego, bo osiąga zwiększone dochody. „Wiele gmin zdaje sobie sprawę, że inwestycje turystyczne stanowią bardzo skuteczny sposób zaktywizowania gospodarczego regionu, ze

względu na stymulujący wpływ turystyki na działalność inwestycyjną w innych sektorach”¹³. Mieszkańcy obszarów recepcji turystycznej także uzyskują dochody, na przykład udzielając noclegów turystom, sprzedając posiłki lub produkty żywnościowe. Dochody uzyskują również osoby zatrudnione w turystyce sezonowo. Kolejnym elementem jest efekt mnożnikowy. Jest to kwota pieniędzy wprowadzona w turystyce do obiegu gospodarczego pochodząca z zewnątrz, tzn. z miejsc pochodzenia turystów, która poprzez różne transakcje finansowe i obrót finansowy zostaje pomnożona. Inaczej mówiąc: każdy dolar USD wydatkowany bezpośrednio przez turystę przyczynia się do wytwarzania kolejnego dolara w dalszym obrocie gospodarczym w rejonie lub państwie. Wielkość efektów mnożnikowych związanych z rozwojem turystyki zależy od:

- sposobu jej organizacji,
- relacji własnościowych w sektorze turystycznym,
- poziomu rozwoju społecznego gospodarczego obszaru recepcji turystycznej.

Mnożnik turystyczny to suma dochodów bezpośrednich, pośrednich i indukowanych odnoszących się do wielkości dochodów bezpośrednich.

To, jak ważna jest turystyka z punktu widzenia ekonomicznego i społecznego poszczególnych krajów, najlepiej pokazuje miara określająca udział dochodów z turystyki w tworzeniu produktu krajowego. W niektórych krajach dochody z turystyki stanowią nawet 30% lub więcej ogółu dochodu narodowego. Sytuacja taka wskazuje na silne uzależnienie gospodarki danego państwa od sektora turystycznego. Państwa, w których dochody z międzynarodowej turystyki przyjazdowej w znacznym stopniu wpływają na stabilność społeczno-gospodarczą i polityczną, określane są jako monokultury turystyczne. Do nich należą: Makao, Malediwy, Seszele, Antiqua i Barbuda, Aruba oraz Brytyjskie Wyspy Dziewicze.

Według danych WTTC na 2006 rok aż w 54 krajach na świecie wskaźnik udziału dochodów z turystyki w ich PKB wynosił powyżej 5%. W tabeli 1 za-

---

¹³ A. Pasternak: *Turystyka jako narzędzie kształtowania polityki lokalnej...*, s. 131.

prezentowano państwa, których dochód narodowy jest w największym stopniu uzależniony od dochodów z turystyki zagranicznej.

Tabela 1. Kraje o największym uzależnieniu dochodu narodowego od dochodów z turystyki zagranicznej w 2005 roku

Kraje	Udział dochodów z turystyki w PKB (2005 r.)
Makao	34,8
Malediwy	34,2
Seszele	29,2
Anguilla	25,3
Antiqua i Barbuda	24,3
Aruba	23,0
Brytyjskie Wyspy Dziewicze	22,9
Wanuatu	20,0
Santa Lucia	18,7
Bahamy	16,8
Gwadelupa	15,5
Fidzi	14,0
Wyspy Dziewicze St. Zjedn.	13,6
Malta	13,2
Barbados	13,1
Mauritius	11,8
St. Vincent i Grenadyny	11,3
Dominika	11,1
Wyspy Zielonego Przylądka	10,7
Cypr	10,7
Jamajka	10,5
Wyspy św. Tomasza i Książęca	10,4
Maroko	10,1

Źródło: *Turystyka*. Red. W. Kurek. Warszawa 2007, s. 413.

Turystyka obecna jest we wszystkich sektorach gospodarczych, ponieważ stanowi¹⁴:

- ważny czynnik przemian społeczno-gospodarczych,
- narzędzie zmian w przestrzennej strukturze podziału dochodu narodowego,

---

¹⁴ W. Gaworecki: *Turystyka...*

- element handlu zagranicznego,
- istotny czynnik pobudzenia rynku pracy.

Jako czynnik społeczno-gospodarczy wpływa na rozwój obszarów recepcji turystycznej. Dzięki turystyce zachodzą korzystne zmiany w przestrzennej turystyce podziału narodowego, dlatego że następujące przemieszczanie środków pieniężnych z obszarów, skąd pochodzi turysta, do miejsc, które wybrał na cel podróży turystycznej. Tam właśnie wydaje pieniądze, aby zaspokoić swoje potrzeby, kupując usługi turystyczne.

Turystyka stanowi ważny element handlu zagranicznego. Dochody uzyskiwane przez poszczególne państwa z turystyki zagranicznej (przyjazdowej) nazywamy niewidzialnym eksportem. Zadaniem jego jest przyciąganie turystów zagranicznych i sprzedawanie im walorów oraz usług własnego kraju. Poniesione przez ludzi w trakcie wyjazdów turystycznych na terenie innych państw wydatki nazywamy niewidzialnym importem. Dochody z zagranicznej turystyki przyjazdowej niejednokrotnie pokrywają deficyt bilansu płatniczego państw oraz wspomagają ich rozwój społeczno-gospodarczy. Dzięki dochodom z turystyki zagranicznej wiele państw osiągnęło duże sukcesy ekonomiczne¹⁵.

Miarą gospodarczego znaczenia turystyki zagranicznej przyjazdowej jest stosunek dochodów z turystyki do ogólnych dochodów państwa z tytułu eksportu towaru i usług. Innym miernikiem znaczenia turystyki zagranicznej w gospodarce narodowej może być stosunek wpływów z tej działalności do dochodu narodowego.

Turystyka to istotny czynnik pobudzania rynku pracy dla ludności obszarów turystycznych. Tę możliwość stwarza napływ inwestycji i turystów. Pracę można znaleźć w obiektach noclegowych, gastronomicznych, usługach przewodnickich i innych sektorach powiązanych z turystyką. W sektorze turystycznym często zatrudniane są osoby na czas sezonu turystycznego, bardzo często nieformalnie, bez umów, „na czarno”. Nieformalny sektor poszerzają osoby

---

¹⁵ I. Jędrzejczyk: *Turystyka jako element integracji ekonomicznej i kulturowej*. W: *Turystyka w Polsce w warunkach integracji europejskiej i globalizacji rynku światowego*. Red. I. Jędrzejczyk, W. Mynarski. AWF, Katowice 2003.

zarabiające na turystach. Do nich należą: sprzedawcy pamiątek, przewoźnicy itd. Ich dochody są nierejestrowane i nieopodatkowane. Pozytywnym efektem tej sytuacji jest to, że dochody trafiają bezpośrednio do wewnętrznego obrotu i tworzą efekty mnożnikowe. To zjawisko przeszkadza jednak w precyzyjnym określaniu ruchu turystycznego oraz jego efektów ekonomicznych.

Wraz z rozwojem turystyki zmienia się struktura zawodowa mieszkańców na obszarach recepcji. Przykładem takiego obszaru może być Kreta. Tam turystyka wyparła rolnictwo plantacyjne. Ludzie pracujący w rolnictwie zrezygnowali z tej pracy na rzecz pracy w usługach turystycznych.

Dochodami, które przynosi globalny i masowy rozwój turystyki, interesuje się cały świat. Duże korzyści ekonomiczne z turystyki obiecują sobie szczególnie kraje Trzeciego Świata. One traktują turystykę jako szybki i łatwy czynnik wzrostu gospodarczego, a także sposób na poprawę wizerunku na arenie międzynarodowej. Największe dochody z turystyki uzyskują państwa o dużym potencjale turystycznym i rozwinięte gospodarczo. Do nich należą Stany Zjednoczone, Francja oraz Włochy.

Dzięki turystyce w latach 80. i 90. XX wieku takie państwa, jak Meksyk, Hiszpania, Maroko, Tunezja, Turcja czy Chiny, ograniczyły skutki kryzysu gospodarczego. Turystykę w wymiarze międzynarodowym traktujemy jako napływ środków finansowych oraz inwestycji między poszczególnymi państwami. Jest ważnym elementem międzynarodowych stosunków gospodarczych.

Z raportów Światowej Organizacji Turystycznej (WTO) na rok 2001 dowiadujemy się, iż na świecie odnotowano 650 mln podróży turystycznych, a międzynarodowe obroty handlowe w turystyce wyniosły około 455 miliardów USD. WTO szacuje, że do roku 2020 liczba międzynarodowych podróży wzrośnie do ponad 1,5 mld, a wydatki – do 2 bln USD.

Negatywne skutki odpływu dochodów z turystyki

Z dochodami uzyskiwanymi z turystyki wiąże się problem ich odpływu na zewnątrz. Znaczne odpływy dochodów występują przy:

- imporcie materiałów konstrukcyjnych i wyposażenia obiektów turystycznych,
- imporcie dóbr konsumenckich, szczególnie produktów żywnościowych,
- wydatkach na promocję na międzynarodowym rynku turystycznym,
- spłacie zadłużenia zaciągniętego przez inwestorów zagranicznych.

Zjawisko to najczęściej występuje w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo, gdzie niektóre produkty i usługi muszą być zakupione na zewnątrz. Wpływy dochodów z turystyki są zróżnicowane w różnych krajach i zależą od poziomu rozwoju kraju oraz od struktury wewnętrznego rynku i stopnia rozwoju przemysłu turystycznego. Do krajów, w których bardzo duży procent dochodów wpływa poza granice, należą: Tajlandia, państwa Trzeciego Świata, niektóre państwa wyspiarskie rejonu Karaibów.

Kolejnym czynnikiem wpływającym negatywnie na rozwój turystyki jest wzrost cen detalicznych na obszarach recepcyjnych, głównie cen artykułów spożywczych i paliw, co uderza bezpośrednio przede wszystkim w mieszkańców. Wzrosty cen za sprawą turystyki dotyczy także nieruchomości. Ceny gruntów rosną w wyniku inwestycji stricte turystycznych, ale także w wyniku wykupowania działek na cele rekreacyjne i budowy drogich domów. Mieszkańcy bogatych krajów kupują działki, budują drogie rezydencje w rejonach o korzystnych warunkach turystycznych i krajoznawczych. Są to przede wszystkim Amerykanie, Niemcy oraz Brytyjczycy. Wzrost popytu na nieruchomości podnosi ich cenę, co ogranicza możliwości nabywcze ludności miejscowej.

Zjawisko to występuje także w Polsce – na Podhalu i w Beskidzie Śląskim. Sprzedaż działek letniskowych stanowi szybki sposób pozyskiwania dochodu i wzrostu zamożności niektórych mieszkańców terenów wiejskich, ale też w niektórych rejonach Polski spowodowana jest brakiem innych możliwości pozyskiwania dochodu, a zyski ze sprzedaży przeznacza się na bieżące potrzeby życiowe.

Niekorzystne zjawiska społeczno-gospodarcze, gdy w grę wchodzi zagraniczne inwestycje związane z turystyką w krajach słabo rozwiniętych, doprowadzają do stanu uzależnienia gospodarczego i politycznego krajów słabo roz-

winiętych od krajów bogatych, ponieważ właścicielami obiektów turystycznych są międzynarodowe koncerny gospodarcze, które:

- korzystają z bogatych zasobów przyrodniczych uboższych państw,
- rozwijają infrastrukturę, przyciągając turystów,
- oddziałują marketingowo na rynki emisyjne i kontrolują je,
- osiągają korzyści ekonomiczne.

Szybki rozwój turystyki oparty jedynie na inwestycjach zagranicznych niesie za sobą zagrożenie znacznego uzależnienia miejscowej gospodarki od kapitału zewnętrznego oraz od koniunktury na międzynarodowym rynku turystycznym. W efekcie turystyka zamiast zmniejszać różnice międzynarodowe rozwoju społecznego i gospodarczego pogłębia je.

Ekonomika turystyki

Bardzo ważna rola w badaniu zjawisk turystycznych przypada naukom ekonomicznym. Przyczynami tego zainteresowania są¹⁶:

- dynamiczny rozwój ruchu turystycznego (w wyniku którego wzrasta zapotrzebowanie na usługi i produkty turystyczne, grupy gospodarcze, które wyłoniły się, aby zaspokajać potrzeby turystyczne),
- transfer środków finansowych (wraz z rozwojem ruchu turystycznego turystyka zaczęła wpływać na funkcjonowanie systemów gospodarczych poszczególnych państw, regionów, stając się niejednokrotnie ważnym czynnikiem przemian społeczno-gospodarczych obszarów recepcyjnych),
- oddziaływanie turystyki na międzynarodowe stosunki gospodarcze, (wydatki turystów dokonywane w ramach podróży turystycznych zaczęły bowiem znacząco wpływać na bilans płatniczy i handlowy poszczególnych państw).

Mechanizmami funkcjonowania rynku turystycznego zajmuje się ekonomia turystyki, jako nauka o stosunkach gospodarczych i społecznych oraz prawidłowościach rządzących produkcją dóbr czy świadczeniem usług turystycznych w ramach ruchu turystycznego. Przedmiotem zainteresowania eko-

---

¹⁶ E. Pawlusiński: *Gospodarcze aspekty turystyki...*

nomiki turystyki są procesy materialne związane z zaspokajaniem potrzeb turystycznych oraz procesy regulacji i stresowania w dziedzinie tworzenia i zaspokajania potrzeb turystycznych.

Instytucje narodowe i międzynarodowe w badaniach nad turystyką skupiają się na badaniach ruchu turystycznego oraz badaniach ekonomicznych efektów tego ruchu, czyli dochodach z turystyki. Badania te mają duże znaczenie dla gospodarki narodowej i regionalnej, zwłaszcza dla regionów przygranicznych. W Polsce zasoby dewizowe rosły przez cały okres lat 90. XX wieku dzięki handlowi zagranicznemu.

Czynniki wpływające na wielkość wydatków turystycznych przedstawiono na rysunku 1¹⁷.

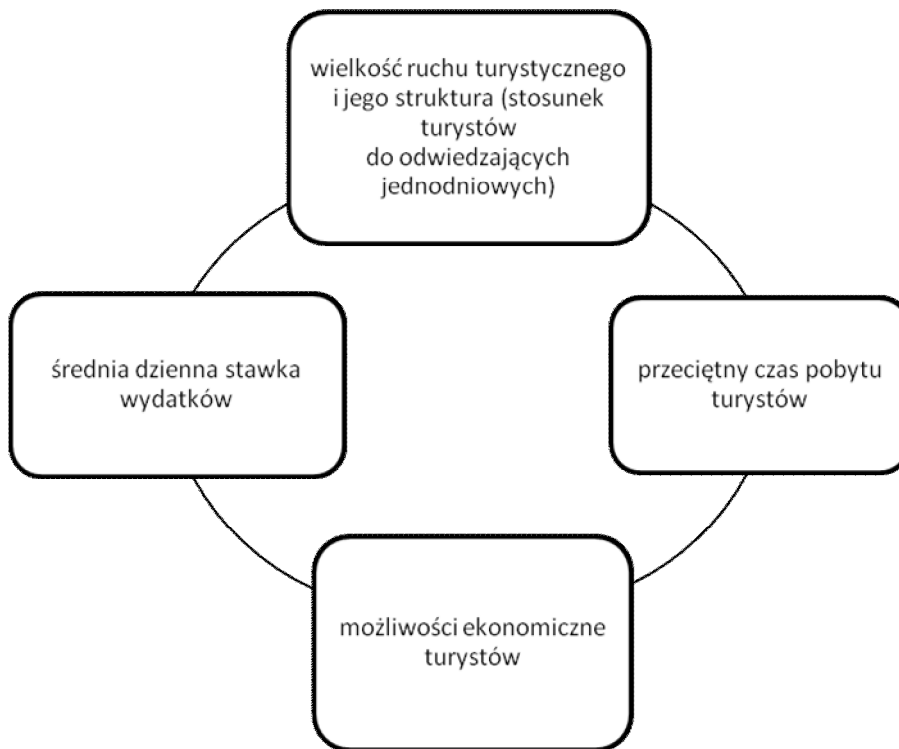
Wszystkie czynniki wzajemnie na siebie oddziałują. Możliwości ekonomiczne turystów wpływają na ich przeciętny czas pobytu na wakacjach, tzn. jeśli turyści posiadają więcej pieniędzy, wówczas mogą pozwolić sobie na dłuższe wakacje oraz na więcej wydatków, na przykład kupowanie pamiątek.

Zgodnie z wytycznymi Światowej Organizacji Turystycznej, należy dążyć do tego, aby zaliczać wszystkie wydatki turystów zagranicznych związane z podróżą do danego kraju, zarówno poniesione w kraju recepcyjnym, jak i poniesione przed wyjazdem na organizację podróży i po powrocie z niej, do wpływów tego kraju. Dzięki takiemu założeniu można mówić, że wydatki turystów zagranicznych w danym kraju są równe wpływom kraju z turystyki.

---

¹⁷ W. Gaworecki: *Turystyka...*

Rysunek 1. Czynniki wpływające na wielkość wydatków turystycznych

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Dążenie do osiągnięcia dużych dochodów z turystyki krajowej, zagranicznej i przyjazdowej narzuca konieczność troski o wzrost produktu turystycznego na gruncie nowych inwestycji. Rozważne planowanie inwestycji będzie tym sposobem także opłacalne. Państwa doceniające ekonomiczne funkcje turystyki stwarzają inwestorom daleko idące preferencje mające na uwadze korzyści pośrednie. Wszystko to jednak musi być pod względną kontrolą państwa, nie można dopuścić, do całkowitego uzależnienia od kapitału zewnętrznego (zagranicznego), bo wtedy korzyści te będą niskie.

Turystyka zaspokaja różnorodne potrzeby, aktywizuje gospodarczo wiele stref życia, oddziałując na dochód narodowy, jest narzędziem transferu dochodu z jednych obszarów i krajów, najczęściej bogatych, do innych mniej zasobnych, przyczynia się do wyrównywania poziomów rozwoju tych jednostek przestrzennych.

Turystyka dokonuje przemian, zwłaszcza ekonomicznych, we wszystkich sferach gospodarki.

Skoro turystyka jest czynnikiem przemian ekonomicznych, to powinna przynosić największe korzyści i sprostać kilku wyzwaniom. Przede wszystkim zapewnić bezpieczeństwo turystom i społecznościom lokalnym w miejscach świadczenia usług turystycznych. Kolejnymi elementami są: poprawienie jakości zatrudnienia w turystyce, umożliwienie korzystania z turystyki oraz zmniejszenie sezonowości popytu. Do wyzwań, którym należy sprostać, można zaliczyć wpływ transportu na środowisko naturalne, zminimalizowanie zużycia energii oraz redukcję zanieczyszczeń, co wpływa na zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i kulturowymi.

Literatura

Gaworecki W.: *Turystyka*. PWE, Warszawa 2007.

Herbuś A., Marszałek J.: *Odpowiedzialna turystyka jako element łączący środowisko, społeczeństwo i gospodarkę*. „Logistyka” 2012, 3.

Jędrzejczyk I.: *Nowoczesny biznes turystyczny*. PWN, Warszawa 2001.

Jędrzejczyk I., *Turystyka jako element integracji ekonomicznej i kulturowej*. W: *Turystyka w Polsce w warunkach integracji europejskiej i globalizacji rynku światowego*. Red. I. Jędrzejczyk, W. Mynarski. AWF, Katowice 2003.

Mika M., *Przemiany pod wpływem turystyki na obszarach recepcji turystycznej*. W: *Turystyka*. Red. W. Kurek. PWN, Warszawa 2007.

Nowak S., Ulfik A., Herbuś A.: *Zrównoważona turystyka podstawą rozwoju regionalnego i przemian społeczno-gospodarczych*. „Logistyka” 2012, 3.

Nowakowska A.: *Warunki konkurencyjności produktów turystycznych*.

- W: *Konkurencyjność polskiego produktu turystycznego*. Red. K. Pieńkos. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2005.
- Pasternak A.: *Turystyka jako narzędzie kształtowania polityki lokalnej*. W: *Regionalne i lokalne strategie rozwoju turystyki*. Red. S. Nowak. AWF, Katowice 2012.
- Pawlusiński E.: *Gospodarcze aspekty turystyki*. W: *Turystyka*. Red. W. Kurek. PWN, Warszawa 2007.
- Wysokiński J.: *Czynniki determinujące działalności Narodowych Organizacji Turystycznych w krajach Unii Europejskiej*. W: *Konkurencyjność polskiego produktu turystycznego*. Red. K. Pieńkos. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2005.